

SZÍNHÁZ

ELSŐ DIADAL

Galamb Sándor színműve a Nemzeti Színházban.

Herczeg Ferenc *Arva László királya* azzal végződik, hogy a Hunyadi-párt zendülése elől menekülő király a serdülő Mátyást magával viszi Bécsbe, Prágába. Galamb drámája mintegy folytatja a történetet, megfejeleli egy esztendővel, a magyar trón elárulásának, majd valóban *magyarrá* emelkedésének esztendejével. Színműve elején egy kicsit visszatolja az időt (Hunyadi özvegyéhez jó sokára juttatja el László fia fejevételének hírét), a végén pedig valamelyest előreigazítja az óramutatót: évek eseményeit sűríti össze az ifjú király első intézkedéseiben. Mindezt megokolja és elfogadtatja a művészi alakítás szempontja, a drámaírónak az a törekvése, hogy a nagyraemelt uralkodó lelkében a politikai hivatástudat meg az emberi érzelmek, szerelmi indítékok „első diadal”-hoz vezető első összeütközését mennél szemléletesebbé, drámailag is mennél kiélezettebbé tegye.

Ez apróbb tömörítések mellett egészen új, történetírástól és költői hagyománytól merőben független mczzanatot is iktat drámájának szövédékebe: Mátyás gyermekkori szerelmét Gara nádor leányához, Máriához, kivégzett bátyja menyasszonyához. A történetírás eddig ennek a fordulatnak csak *politikumát* ismerte, a Hunyadi-hívek tervét a nádorkisasszonnyal (talán az *egyik* nádorkisasszonnyal, mert Gara *Annát* említik) kötendő frigyre nézve. — Galambnál a Hunyadi-pártnak Mátyás nélkül végzett számítása, taktikai sakkhúzása egybeesik a fiatal trónjelölt legbensőbb és legegységibb érzelmi ügyével; *ezen* kell úrrá lennie, épp akkor, amikor politika és boldogság útja — mily ritka eset! — össze találkoznék. Mátyás *nagyobb* politikai elgondolás és fanyarabb egyéni sors szálait füzőgeti egybe, megállva esküjét Podjebrád Katalin nőülvételére s el nem tántorodva azoktól a messzibbtekintő céloktól, melyek eléréséhez ez a lépés hozzásegítheti. Sőt még tovább is megy a lemondás és önfeláldozás erényének gyakorlásában: maga segíti elő Mária házasságát az erdélyi vajdával, Ujlakival, hogy ezáltal is megerősítse trónszékének biztonságát.

Hanem éppen ebben, Mátyás kettős és Gara Mária hármasmátkaságának bonyodalmában van valami, ami az egyébként igen jól fejlesztett és lelkes komolysággal kidolgozott főcselekmény mögül valahogy lépten-nyomon a — vígjáték felé mutat. Magának Gara Máriának alakja is nehezen hajlik az író mintázó kezé-

ben a ráért sorsfordulatok valóban meggyőző vállalása felé. Látjuk, hogy a bárd alá jutott Lászlót inkább csodálta, semmint szerelemmel szerette, hogy Mátyáshoz inkább csak gyermekpajtás-ság emlékei fűzik s hogy a daliás Ujlaki igézi meg a „valódi férfieszmény“ erejével. De a dráma természetes szükszavúsága ennek a női léleknek aprólékosabb szételemezését nem engedi meg s így az alak három felvonáson át három menyasszonyságra kénytelen mintegy áment mondani — a szelek járása szerint. Talán hiányzik egy meghittebb jelenet Mátyás és Mária, vagy esetleg egy másik, Mária és Katalin között, mely az érzelmi vonatkozásokat lélektanilag jobban renbehozná... Így most inkább csak *kívülről* szemléljük a politikai és szerelmi motívumok egymásbaindázását s például a strassniti városkapu előtt ebből már-már operetti bonyodalom légköre támad. Mindez — ismétlem — inkább csak a némileg veszedelmeket-rejtőn megragadott téma *mögött* bujkál s az író kitűnő stílus- és arányosságérzékét legszebben épp az bizonyítja, hogy e nem csekély közegi ellenállás ellenére is biztosan vezeti végig a fővonalat s ahol lazít is rajta, az sem esik a komolyanvétel rovására, sőt legtöbbször jótékonyan megakadályozza, hogy a történelmi műfaj jólismert, végzetes merevsége és penzumszerűsége vegye át holt birodalmát.

Ebben nagy része van a szerző felőtli realista érzékének is. Annak idején Harsányi Kálmán Herczeg *Arva Lászlójában* a realitások iránt fogékony író szembekerülését figyelte meg a természetből romantikus témával. Galamb esetében sincs másként. Színpadi Mátyás-irodalmunk hagyományából érezhetőleg az emberi melegség, a „vie intime“ felé igyekszik kiszabadulni. Mátyás alakjához is így nyúl hozzá s amennyit a romantika csilláma *helyébe* az emberi érzések napsütéséből eláraszthat rajta, annyi-val nem is marad adósa; itt legfeljebb a *hivatás* súlyának kényszere feszélyezi valamelyest; mintahogy tragikus mátkaságú Gara Máriaja körül is megmaradt valami az operahősnői felhők foszlányaiból. De szemlátomást erőre kap, ha szabadabban alakítható, második vonalbeli alakjainak életreteremtéséről van szó. Első színművének igazi „első diadala“ Podjebrád György sokrétű jellemének pompás, gazdag, szinte körüljárhatóan plasztikus rajza. Színkritikusok a megmondhatóí, mily ritka dolog, hogy történelmi drámában egy alak ilyen emberi közelségbe lépjen ki a színes *panneau*-ból! Az a szabadabb lélegzetvétel, amellyel az író ennek az alakjának megformálásához látott, még nyelvért is mintegy megoldotta: ha egyebütt néha dialógusa a nagyon is mérlegretető gondosság következtében egy kissé talán elerőtlenedik, — itt az élet dús nedve járja át s avatja szövegét színpadiból mélyen és megkapóan drámaivá.

A Nemzeti Színház nagyon becsülnivaló tehetséggel és elmélyedéssel írt színműre tett szert Galamb darabjában, mely most méltón illeszkedett bele az országos Mátyás-ünnepekbe, talán

épp azért, mert *nem* alkalmi ihlet hozta létre. A felcsigázottabb érdeklődés legfeljebb kedvezőbb időpontot biztosított bemutatásra, maga az író azonban nem sandítgatott az alkalmiság előnyeire, mintahogy nem is szorult rá múltó kedvezményeire.

Az előadás híven szolgálja az író, a lehető leghívebben, hiszen rendezői minőségben ő maga alakította ki darabjának színpadi szolgálatát. A foglalatról Horváth János diszlettervezői képzetele, a hangulatok iránt fogékony ízlése gondoskodott, különösen a két szimultán eskü-jelenet képében felejthetetlenül szépen. A szereposztás is örvendetesen sikerült. Tasnády Ilona Szilágyi Erzsébet mélyen megindító — a szentimentalizmus leghalványabb árnyalata nélkül; erőslelkű magyar matróna, történelmi alak nem jelmeze, hanem lelke szerint. A gyermeki lélek burkán áttetsző férfiaság nehezen elérhető hitelért Apáthy Hunyadi Mátyása elismerést érdemlően állt helyt, törés nélkül juttatta el az alakot a zárómozzanatok keményebb hangsúlyaihoz. Petheő Attila Podjebrádja az előadásnak is, a művésznek is egyik legméltóbb remeklése; kevesebb eszközzel és fogással, viszont gazdagabb kedélyvel és árnyalókészséggel nem sok színészi alkotás került elibénk az utóbbi időkben. Lehotay indulatosság és ellágyulás közt hullámzó vajdája is kitűnő munka. Szelezcky Zita törékeny, bájos Podjebrád Katalin, csak egy kis óvatosságot ajánlnánk, hogy egyre fokozódó „éterizálása“ modorosságba ne csapjon. Szörényi Éva Gara Máriaja szépen beszélt, nemesen mozgott. Kovács Károly meg Táray túlságosan is egy húrra hangolta szerepét. Nagy Adorján nádorispánja valamivel joviálisabb a kelleténél. Abonyi színmagyar, rokonszenves lelkességű Jeromos diákja is kedves színfolt a népes együttesben.

Az új haza. Nyíró József történelmi színjátéka a Nemzeti Színházban.

Vidéken szinte máig (talán a stagione-rendszer életbeléptéig) játszottak egy régi-régi, történelmi tárgyú rémdrámát. *Bukow*, a *székelyek hóhéra* volt a címe, szerzője pedig egy elfeledett színész, pályája végén a Nemzeti Színház irodatisztje, Benkő Kálmán. A csiki székelység multjának legvéresebb fejezetét, Mária Terézia teljhatalmú biztosának embertelen öldöklését, az ú. n. siculicidiumot vitte benne színre, a kiváltásai védelmében ellenszegülő csfkországiak Szent Bertalan-éjét. Ugyanezt a tárgyat írta meg a székelység mai kitűnő regényírója, Nyíró József is *A madé-*

falvi veszedelem című művében s ennek mintegy folytatását most bemutatott színjátékában.

Három esztendeje, mikor először szólalt meg színpadon a *Jézusfaragó emberrel*, arról győzte meg a bírálókat, hogy egyéni embersorsok drámába emeléséhez sincs valódi hivatottsága, a tragikait nem magukban hordozzák alakjai, *rajtuk* gázol át a sors, nem lelki végzetek döbbenetét árasztva, inkább csak szánalmat a szerencsétlenségék sorozatán.

Most érezhetően *kollektív* drámát akart írni, csoda-e, ha az eredmény mégkevésbé lett drámai sugallatosságú s méginkább tömegszerencsétlenség hatását kelti? Pedig alig van egyéni indulat, mely szó-

hoz ne jutna benne. Van itt föld- és fajszeretet, van tiszta és vadállatian érzéki szerelem, van hűség és árulás, van kötelesség és apai érzés harca, stb., stb., de mindez csak *eseményesen* villan föl, maguk a szereplők is jobbára csak így, néha hosszú felvonásokra valósággal kiossnek a drámából, legfeljebb *róluk* szállingózik valami hír, ami színpadi tekintetben annyi, mintha nem is volnának. Jókaiai lendület fűti hősét, az új hazába vezérekedő fiatal székelyt, Endes Istvánt, jókaiai gonoszság a német kapitányt, akinél ördögibb teremtményt nem sokat hozott létre írói képezet a múlt század dereka óta, amikor a Benkő Kálmánok közönsége borzadozott Isten képeinek ily istentelen elferdülésén.

Mindez vonatkozik Nyirő drámájának fővonalára, hol lelkek csapnának össze, de inkább csak szerepek színforgataga kavargog előtünk. Nem vonatkozik azonban a második vonalban álló alakokra, akik plasztikusság dolgában, emberi érzékelhetőségben valósággal nyakára nőnek a földolgoz hordozóinak. Ezek rajzában legott megérzik az író igazi, írói (de mindig *regényírói*) ihlete és meleg lelki közönsége minden gondolatukkal, szinte még legparányibb mozdulataikkal is. Nyelvének hamisztatlan ízére is jóformán csak itt ismerni rá, ezeknek néha egy-egy elharapott félmondatában több az igazi drámaiság, mint a „hősök“ áradó helyzet-retorikájában, mely legfeljebb a „tényállást“ világitja meg, nem a lelki ráfeleléseket.

Talán valami nagyon gyökeres dramaturgiai beavatkozás jóvá tehetett volna egyet-mást, bár ettől is inkább csak a fölöslegek lehántása telhetett volna, magának az anyagnak drámaivá fordítása aligha. Így, ahogy most van, az anyag egészen nyersen került elénk, lehet, hogy nem egy nézőteret épp ezzel fog könnyekbe meríteni, de az

anyag megmunkálása majdnem homlokegyenest ellenkezik mindezzel, amit a drámaírás lényege megkövetel.

A színház helyes tapintattal lehetőleg a hangulati elemek kiemelésére törekedett. Nagyon megkapó színpadképeket varázsolt elénk a hagyományt árasztó régi, meg az annak földidézésére sikertelenül vágyó új hazáról, ezek Horváth János őszinte fogékonyágát dicsérik. A rendezés érdeme az igazgatóé és odaadó munkatársáé, Abonyi Tivadaré. A szereposztás is igen jó. Csorost királybírája mélyérzésű apa és rangos „pater patriae“ a maga területi és *érzelmi* dominiumán. Jávor Pál lelkes székely mesehős, csak a vélt „in flagranti“ jelenetben válik — nem a maga hibájából — üresen teatralissá. Dayka Margit közvetlen lényének is egyre-másra a *túlásó*san hatásos helyzetekkel gyűlik meg a baja; a „kifűlésok“ művészi megoldásának még nem egészen ura. Lehotay és Somogyi Erzi házaspárja megrendítő, az utóbbinak izléses mértéktartása jótékonyan enyhítgeti a koporsó-motívum féktelen kihasználásának visszásságát. Kovács Károly kannibáli kapitánya eszményi szilva-mumus.

I. N. R. I. *Csanády György hűsvégi színjátéka a Nemzeti Színházban.*

Várad Antal *Iskariótja* óta a Nagyhetnek passiómozzanatai kerültek a Nemzeti Színház közönsége elé, Grében monumentális szent játéknak tömörített alakjában, meg Voinovich *Magyar Passiójának* hazafias ihletű képeiben.

Csanády is Virágvasárnaptól Nagypéntekig kíséri nyomon a Szent Történetet, de nem fővonalán, bár Jézus lelki tragédiáját is megragadja, nemcsak evangéliumi ellenjátékosának lelkiismereti válságát, mint Várad elgondolása. Mindazonáltal az igazi hangsúly

nála is azok lelkirajzára esik, akik közt a Megváltó élt s főleg akik közt azokat a végső napjait töltötte, melyek a megváltás gondolatát meggyökerezettették és évezredekre szólóan sudárba hajtották.

Hármas tagolású művének első szakasza a leglíraibb s talán a legmegindítóbb is. A feltámasztott Lázár s ennek két nőtestvére kerül az Úr akaratából legmeghittebb közelébe a nagy titoknak, még a tizenkét tanítványnál is inkább, kik csak az árulás tényének közvetlen küszöbén ocsudnak rá a Palmarum dicsfényének elborulására. Lázár a kegyelem révületében él, Mária a szívszaggató *amen* magasába emelkedik, a ráció hitében megingó Márta pedig a megigazulás örök ösképévé finomul.

A középső rész Pilátus körében tükrözteti két világ szembefordulását: Róma fegyveres és Názáret fegyvertelen hódítását. A helytartó hitvesének, Claudiának, titkolt megkeresztelkedése nagyon drámaivá élezi ki a birodalmi ítélet kikényszerítését a zsidóság hatalmi szervezetei részéről.

A harmadik szakasz szinte egészen a judási lélek redőinek feltárását szolgálja, — már-már a valódi arány rovására is. Itt ad hozzá legtöbbit az író a Szentírás igéihez s itt bizonyosodik be legjobban, hogy az *idegen* szöveg — bármily komoly szándék áll is mögötte — milyen nehezen *fokozhatja* azt, ami az evangéliumok néha balladai előadásában fantáziánkat tökéletesen kielégíti. Csanády Júdása mintegy felvonultatja a meggyőzés minden érvét, a meggyőződés szikrája nélkül. Vergődést látunk, benne az esendő emberi lélek örök jegyeit, de semmi olyat, ami a judási lélek tragikai súlyát mutatná.

Mindenesetre érdemes volt megismerni a tiszteletreméltó komolysággal, határozott drámai érzékkel írt színjátékot, mely mindenképp alkalmas arra, hogy a Nagyhat áhi-

tatában a szíveket és elméket a Legnagyobb felé fordítsa.

Alkalmas rá a szép, ihletett előadás is. Abonyi Géza Jézus-megjelenítésének már eddig is jó emlékéket őriztük, most is méltó maradt ehhez, hitelt teremtett az égi jóságnak, szelídségnek és szépségnek. Ungvári, Szörényi Éva és Makay Margit a bethániai képek mély hangulatát szolgálták tisztult művészettel. Táray Pilátusa és Rápolthy Anna Claudiája finoman érezte egy más világ lehelletét, mely azonban akadozóvá válik az Igazság első fuvalmára. Major Tamás kapta a legszínészből feladatot Júdás szerepében. Szívesen dicsérjük elmélyedését, markáns mozzanatait, különösen a bibliai hagyományú jelenetekben; a papi tanács előtt kiszélesedett, tirádává nőtt a szövege s akkor egy kicsit „nagy ária” felé sodródott. Pethő Attila Kajafása éppen eszköztelenségével tett erős hatást. Az egész játék erős hangulati hatásáról pedig Abonyi Tivadar rendezői avatottsága gondoskodott.

Álomlovag. Jacques Deval *vígjátéka a Vígsházban.*

Színháznak, közönségnek, sőt a nagyképszerűgtől mentes bírálóknak is régi kegyeltje Deval, méltán, mert a maga igénytelen területén mindig ügyes, sőt akárhányszor szellemes színpadi írónak bizonyult. Épezért nehéz megérteni ennek az utolsó újdonságának felemás hatását. Állítólag ezúttal lényegbevágó átdolgozáson esett át, mely a darabnak stílusát is kiforgatta. Így van-e, nincs-e, a fordító Bókay János a megmondhatója. Ránk végül nem tartozik, mi csak az eredményt látjuk, egy igen kevésbé mulatságos, hol egyhelyben veszteglő, hol kényszeredetten nekilóduló komédiát, olyan szereplőkkel, kik mintha egyre a tulajdon mivoltuk felől faggatódnának, de három felvonáson át sem férköz-

nek a saját titkuk nyitjához. Talán valami merészen és elszántan groteszk írói és színészi stílusban volna értelme az egésznek, így azonban az író hamisnak érezzük, a színészeket — a rendező irányítására — azon látjuk buzgólkodni, hogy teljesítményük mennél jobban hasonlítson a „vígszínházi“ hagyományhoz, pl. a legutóbbi Devaldarabnak, *A francia szobaleány*nak előadásához. Valóban, kár a fáradságért, hogy a kritika azon fajtassa fejét, ami itt elsikkadt, — elég, ha legyűri azt, ami megmaradt. Magukat a közreműködőket is valami érezhető tanácsstalanság bénította, még a kitűnő stílusérzékű Peéry Piroskát is. Bámultuk, mint valami csodalényt, valami mesebeli, grófi „Pipás Pistá“-t, akit az író nem tudni hogyan képzelt el, de így aligha. Az egyetlen Somlay járt jól a polgármester kedves figurájával, mindjárt élet és derű fakadt is körülötte. De csak az utolsó jelenetekben. Addig? Ne firtassuk, nyugodjunk bele kritikai képességeink csödjébe.

CS. ACZÉL ILONA †

Úgy került a Nemzeti Színházba, mint a békeévek legjobbjai: kolozsvári pályakezdet után. Öt évig a

Magyar Színház együttesének élén is járt, azután két évtizedig egyik oszlopa volt Hevesi Sándor és közvetlen utódai műsorának. Különösen a második évtizedben, amikor — szokatlanul korán — önszántából áttért a drámai hősnők szerepterületéről a meghitt jellemzésű, a kedélyélet gazdag színeiből szőtt alakok rajzára. Ezen a téren igen nagy távolságokat fogott át, tudott előkelő, fölényes, játékos szellemű lenni s ugyanígy teljes hitelt szerzett az egyszerűségnek, tanulatlan szívjóságnak, legteltesebb emberi közvetlenségnek. Legmagasabbra mindig akkor jutott, ha szerepe az igazi nőiség örök varázsának hódítóerejét kívánta tőle, azt a fajta fölényt, mely érezhetően a szelíd megadás, anyáskodó melegség felé siet.

Emberi, vonzó valójának is ez volt igazi titka: titok, mely szeretetet és tiszteletet parancsolva árulja el — önmagát. Nemcsak színésznő volt, hanem az írófeleségnek is eszményképe, Csathó Kálmán pályájának igazi osztályosa. Csathót mindenki az *othon* hitvallójának, meglelelkű énekesének ismeri. Akik Aczél Ilonát is közelebbről ismerték, jól tudták, hogy ő maga volt az *othon* fogalmának legszebb felragyogása.

Rédey Tivadar

Z E N E

FINN—MAGYAR HANGVERSENY

Az idei hangversenyévad egyik legszebb estéje volt a finn Vörös kereszt javára rendezett hangverseny. A finnek nagy nemzeti zeneköltőjének Jan Sibeliusnak két ismertebb zenekari műve, a „Finlandia“ és az „En Saga“, valamint Kodály Zoltán „Psalmus Hungaricus“-a szerepelt a műsoron. Jobb összeállítást el sem lehetett volna képzelni a két testvérnép sorsközösségének zenei szemléltetésére.

Sibelius és Kodály — amellet, hogy koruk legérdekesebb, legegynibb zeneköltői közé tartoznak —, mindkettő igazi nemzeti zeneköltő. Népük gazdag népzenejének nagy megformálói, az önértékű nemzeti műzene megeremtői. Mindketten akkor lépnek fel, amikor a legnagyobb

szükség van rájuk: az elnyomatás, a nemzeti megpróbáltatás idején. Amit Sibelius jelentett nemzetének az orosz elnyomatás szomorú korszakában és fog jelenteni mindig is a jövőben: fájdalomainak szomorú dalnokát, de nemzeti öntudatának felébresztőjét, erősítőjét és vigasztalóját, ugyanaz lett nekünk trianoni magyaroknak, egy-két évtizeddel később, Kodály Zoltán. Mindketten a nemzeti kultúrezsme szolgálatába állították művészetüket, ezért ahogy ezen a hangversenyen is átérezhettük mindig aktuálisak, mert elválaszthatatlanok népük életétől, mindenkori sorsától.

A finn nép nemzeti öntudatának fényes bizonyítéka, hogy azonnal felismerte Sibeliusban ennek az öntudatnak legteljesebb zenei kifejezőjét. Fiatal korától kezdve állami ösztöndíjjal tették lehetővé, hogy csak a művészetének élhessen. Nem csalódtak benne, hogy Finnország ma helyet foglal a világ kultúrnépei között, azt nem kis mértékben nagy zeneköltőjének köszönhet.

A finn művészetre különösen az ősi népmondák, mithoszok és maga Suomi földje, természeti sajátosságai gyakorolnak nagy hatást. Mióta a Kalevalát, a germán hősi époszok e nagy testvérművét, Lönnrot összegyűjtötte, számtalan finn író, festő merít ihletet ebből a csodálatos, elszüllyedt, ősi világból. Kajanus, finn zeneszerző volt az első, aki szimfónikus költeményeiben ilyen Kalevala témákhoz nyúlt. De ez csak kísérlet volt. Sibelius művészetén keresztül elevenedik meg teljes mithikus erejében és varázsos szépségében Finnlandia őskora. Ezen az estén hallott „En Saga“ híres zenekari műve már ebből a költői gondolatvilágból és légkörből ered. Maga a monda alakul át itt zenévé. Egy arktikus őskultúra lelkének óriás lélegzete, Suomi lelkének hatalmas megnyilatkozása még abból a befelé forduló, álmodó korszakból, mikor a néplelek még nem ébredt fel a történeti lét napvilágára. Derengő félhomály, végtelen messzeségek zenéje, ahol a forma körvonalai teljesen elmosódnak, valószínűtlenné, mint ködülte északi tájak. A finn lélek álmodozó melankóliája milyen különös érdekes zenei formálásnak volt itt ihlető forrása! Ezek azok a csodálatos részek, mikor hosszan kitartott ostinato basszusok felett különös hangzatfüzérek vonulnak végig. Szavakkal megmagyarázhatatlan, hogy miben rejlik az a bűvös hatás, amely ezekben a teljesen elmosódó, vibráló hangszínekben végtelen tér- és időbeli messzeségeket idéz. A finn Osszián éneke, a misztikus északi léleknek a modern impresszionizmus eszközeivel valló zseniális megnyilatkozása.

A „Finnlandia“ Sibelius egyik leggyakrabban játszott műve. Vallásos ünnepesség, régi hősi balladák páthosza és erőteljes ritmusokban mindig forróbb, szenvedélyesebb előretörése váltakozik benne. S ennek a szenvedélyes fellendülésnek egyetlen célja a finn nép két nagy eszménye, amelyek itt összefolynak, egyet jelentenek: a Szabadság és a Napfény. Mert minden szenvedést el lehet viselni: szürke téli hónapok vigasztalan melankóliáját éppen úgy, mint a puszták létért folytatott, elmondhatatlan nehéz küzdelmeket, ha utána kiragyog a tavaszi napsugár és üt a szabadság órája. Ha a zene mindenki által közérthető volna, akkor Sibelius Finnlandiája az orosz fennhatóság idején régen indexre került volna. Ne felejtjük el, hogy mindezek a kompozíciók a múlt századvég alko-

tásai, tehát egy individuális, önző szellemű koré. Az akkori korszellemmel tehát éppen ellentétben állottak az ilyen zeneművek, amelyeknek népek sorsa, nagy közösségek a szellemi lelki háttere és mozgatója. Egy Finnlandiát, egy Psalmus Hungaricust, a néppel való benső összefüggésnek ezeket a fenséges dokumentumait, nem tudnák megírni a nagy nyugati nemzetek. Ilyen zeneművek csak a nemzeti lét olyan kegyetlen megpróbáltatásainak tisztító tüzéből születhettek, mint amilyenek a finn és a magyar nép ment keresztül. A nagy népi klasszicizmus hajnalhasadása csakis ilyen népek zeneművészetéből indulhatott el világhódító útjára.

Sibelius mindkét művéből kitűnik, hogy mi az, ami őt igazi nemzeti zeneköltővé avatja. A finn népzénevel való teljes összeolvadása. Itt nem az a fontos, hogy kimondottan népi melódiákat, vagy a finn népzéneken annyira jellegzetes $\frac{5}{4}$, $\frac{7}{4}$, $\frac{2}{2}$ -es metrumokat fedezzük fel a zenéjében. Sibelius tulajdonképpen ritkán használ kimondottan népi témákat. A népi kincs ugyanis annyira a saját lelkitulajdona, anyanyelve, hogy minden témája ösztönszerűen ebből nő ki, szellemben azonos vele. Mély érzéstől átittatott melódikája még leginkább Csajkovszkyéhoz hasonlítható, aki szimfónikus alkotásaiban bizonyos hatással is volt rá. De Sibelius fajisága ismét kitűnik a kifejezés tartózkodóbb, nem annyira magátkellető, kevésbé szentimentális, fegyelmeztettebb jellegében. Feltűnő nála a sok ismétlés: frázisok, motívumok gyakori visszatérése, amiben valami különös egyhangúság, hogy így mondjuk, dacos nyakasság rejlik. Laza, rapszódikus formáiban éppen úgy megtaláljuk az elmélyedés, a töprengetés, a forró vágyódás, a búskomorság őszinte kifejezését, mint a vad, szenvedélyes lendületet. Csak egy hiányzik belőle: az igazi, szívből jövő életöröm és igenlés hangja. Komoly és nagy ez a művészet, még örömben is tömpított, mint az Élet árnyoldalait járó finn nép sorsa.

Sibelius ma 75 éves. Ezelőtt 5 évvel az egész művelt világ ünnepelte 70. születésnapját. Angliában külön társaság alakult, amelynek célja műveinek kultusza. Az idén tervezett finn Olympiász alkalmából nyolc szimfóniája egy sport szimfóniával gazdagodott volna, amelynek megírására őt kérték fel. Elképzelhetjük, hogy mit érez most ő, aki azért vonult vissza a világtól Järvänpää melletti kis kúriájába, hogy ezzel is követhesse a Kalevalából jól ismert ígéket, a legnagyobb, a végső bölcsességet: „Nem csinálni mást, mint hallgatni a fenyők zúgását, amelyek lábainál kis ház felépült“.

Fájdalom még nincs itt az az idő, mikor minden nép olyan világosan fogja látni azokat a csodálatos összefüggéseket, amelyek az egyes népek művészetét, főképp népzenejét összekötik. Ma még csak egy pár nagy szellem, egy Sibelius, egy Bartók, egy Kodály látják és érzik ezt a mindent összefogó nagy közösséget, amelyben a művészetén át minden faj és nemzet testvér és rokon. Ez a minapi szép hangverseny is csak felkeltette bennünk a vágyat, hogy bár minél előbb elérkezne ez az idő, a zene uralma e földön, amely nem egyéb, mint a bölcsesség, a szív, a béke uralma az emberek között.

F I L M

MARLENE DIETRICH, JEANETTE MACDONALD,
KATHERINE HEPBURN

Marlene Dietrich, aki angyalokat és démonokat játszott s akihez külvárosi leányok jártak raffinált mosolyokat tanulni a moziba, az Asszonylázadás-ban hiába sírja szerelmes könnyeit, hiába bolondítja a hiszékeny cowboyokat a texasi mulatóban, hiába tör-zúz, sőt — a Kék angyal — rugdalózik; már nem a régi. A legutóbbi filmjeiben különben is csak utánozta önmagát, s ebben ma már bármelyik külvárosi tanítványa egyszerűen túlszárnyalja. Erre a szerepre nem ő kellett volna, nem az a Marlene Dietrich, aki Garbo mellett a film legnagyobb sztárja volt. Különben a film témája, a lassan megszokottá váló vadnyugati történet, mint az Acélkaravánban, vagy a Holnap hőseiben. Egy gonosz lokáltulajdonos rablóbandája garázdálkodik a környéken, mindenkit terrorizálnak és mindenki adót fizet nekik. Odatetődik egy fickó, aki vakmerőségével és kemény öklével rendet csinál, érvényt szerez a törvénynek. Ezt az agyoncépelt mesét bőven körttik tömegjelenetekkel, — újabban humoros verekedésekkel, teljesen filmszerű ötletekkel. Groteszk sziluett-jelenetnek beillik, a hűledező nevetésig meglepő az a jelenet, amikor az új fiatal sheriff, a majdnem kétméteres James Stewart a rugdalózó Marlenet akarja távortartani magától s az egész férfi csupa kéz meg láb lesz, amint kinyúl, minden végtagja mégegyszer olyan hosszúnak látszik, mint amilyen. Ez a hanyag, de valójában kiegyensúlyozott mozgású, derűs fiatalember különben a film legnagyobb erőssége. Egy szelíd sheriff, aki nem nyúl fegyverhez, egyszerűen megtanultatja a törvényt azokkal, akik füttyülnek rá. Engedi, hogy kicsúfolják és maga is úgy nevet ezen, mintha a legjobb tréfa lenne, amit vele űznek. De kiderül, hogy ért a fegyverhez is, s az öklözésben — ha kell — gyorsabb ellenfeleinél. Az asszonyok verekedését az első alkalommal a humor menti meg attól, hogy izléstelen legyen, a második alkalommal pedig úgy érezzük, hogy a lokáltulajdonos valóban megérdemli, hogy asszonyok verjék el; de itt már az asszonyok ilyen módon való szerepeltetése az izléstelenség határát súrolja. Brian Donlevy-t, a Kék csillag gyarmati őrmesterét sikerült fölfedeznünk az álnok mosolyú lokáltulajdonos alakítójában. Jól mintázza meg az elbizakodott, gonosz és cinikus alakot, de messze alatta marad Kék csillag-beli szereplésének. Amit ott láttunk tőle, elsővonalbeli sztár-teljesítmény volt, maradandó élmény. Vajjon egy kitűnő színész vészett el benne, hogy epizódistákat kell alakítania, — vagy pedig egyetlen nagy szerepe volt a Kék csillag-beli őrmester? Megdöbentően erőteljes alakot mutatott ott: — vajjon annyira gazdag-e Amerika, hogy az ilyen kvalitású színészt csupán epizódszerepre alkalmazza? Vagy pedig — minden epizódistája ilyen jó, hogy amint főszerepet bíznak rá, egyszerre „kiugrik“?

Érdemes volna egyszer bővebben foglalkozni az epizodistákkal, ezek-
kel az ötperces szerepre alkalmazott jellemábrázolókkal, akiknek
egész sora bukkan fel ismétlődően különböző filmekben s mindannyi-
szor kitűnően, a Nagyvárostól a Holnap hőiséig.

Jeanette MacDonaldnak minden filmje ha nem is esemény, mint
a napi filmjelentések beharangozzák, mindenesetre kiválik az ilyen-
fajta — zenés, táncos, értelem- és tartalom nélküli, csupán ritmusra
felépített — amerikai filmek közül. Van valami elvitathatatlanul ne-
mes és fiatalos üdesége, lüktetően friss pezsgése, keveritrimusú és
mindamellett csaknem a naivitásig kedves sajátossága minden filmjé-
nek, — s ez főképpen az ő érdeme. Egészen biztos, ha nem énekelne
egy hangot sem, akkor is bűbájos lenne. De feltétlenül a hangja a leg-
nagyobb kincse; nagykulturájú és meleg hang, az ember el tudná
képzelné, hogy operaszínpadon is megállja helyét, — ha nem lenne
ennek az elragadó teremtsének a lénye kifejezetten operettszerű. Egy
primadonna, szubrettbe oltva. De ez az operettszerűség annyi étellel
meleg, ez a kitűnő énekesnő olyan pompás színésznő is, hogy minden,
amit csinál: természetes. Ha egy kitűnő színésznő a szerepben tán-
col, vagy énekel: — a szerep megáll és a színésznő semmi mást nem
csinál: táncol, vagy énekel. Jeanette MacDonald ezt úgy tudja csi-
nálni, hogy a szerep semmiképen sem áll meg, ő játssza, ének és
tánc mellett tovább. Ebben a filmjében, a Broadway-szerenád-
ban táncol először s meglepően jól. Korántsem olyan technikával, de
nem is olyan görkl-temperamentummal, mint talán Eleanor Powell;
annál több kedvességgel, közvetlenséggel. A történet egyáltalán nem
súlytalan, sokkal komolyabb, mint az eddigi revűfilmekben. Szerelmi
probléma, amit a film fölvet, de egészen amerikai ízzel; nem az érze-
lem a fontos benne, hanem a karriér. Amerikai lovagregény. A férfi
csak akkor méltó a nőhöz, ha utóléri a közben karriért csinált fele-
séget hírnévben, sikerben és nem utoljára — bankbetétekben. A revűk-
nek ebben a filmben nagyon komoly mondanivalójuk van, főként az
utolsónak. Ezernyi hegedű, fúvós, vonós hangszer, a zenészek mozdu-
latlan, kísérteti maszkkal az arcukon játszanak, a hang személytelen
munkásai, lázasodó, egyre lázasabb munkával, közöttük a Dal lelke,
akit ezek az ördögi bábok elrabolnak, megszenstelenítének s aki
mégis közöttük van s akiért van mindez.

Egy — műfaja szerint — filmvígjáték, amelyben nemcsak hogy
fejtetőre van állítva minden, nemcsak hogy tele van helyzet- és jellem-
komikummal, hanem mindennek a tetejébe még eleven leopárdok is
sétálnak a háztetőn, mászkálnak a park romantikus útjain és a luxus-
lakás szobáiban: — ez Katherine Hepburn új filmje, a Nőstény-
tigris. A képtelenség olyan természetes ebben a filmben, a fejtetőre
állított, mulatságos jelenetsorok is annyira önmagukból következnek,
hogy egy percig sem jut eszünkbe kételkedni a valószínűségükben —
annyira valószerűek. Katherine Hepburn érdeme ez, akinek groteszk
arca, nyugtalan szeleburdisága semmit sem ad át úgy nekünk, hogy
hihetetlen lenne. Amikor a bárban az ifjú lovag elcsúszik, semmi

komikus, semmi meglepő nincs Hepburn számára ebben; ő hitet el mindent természetesnek, még azt is, hogy pórázon vezeti a leopárdot, amelyik fölfalta az idomítóját. Egyszerűen illik hozzá, amit csinál. Nem hisztérika, nem elkényeztetett, talán nem is szeleburdi. Modern. — Különc? — valaki, aki délutáni feketéjét issza meg egy kávéházban, különcebb lehet ebben, mint Hepburn a leopárdvezetésben. Talán csak mi látjuk vígjátéknak, amit csinál: — ő ilyen. A két leopárd is olyan természetességgel mozog ebben a filmben, mintha tudná, hogy szerepet játszik, s az egyik úgy teleszlik oda a berügött kertész asztalára, mintha szerepből csinálná s várja a hatást. Cary Grant, a pápaszemes, félszeg tudós női hálóköntösben szaladgál, ez a csupaizom fiatalember őskori csontvázak fölött brontosaurusi emeletmagasban gondolkodik, kövel dobálja meg az ügyvédjét, akitől a múzeum milliója függ. Egy aranyos kis foxi elássa a brontosaurus kulcsontját s a tudós négykézláb mászkál a bokrok alatt a kutya után. Mulattató ez csupán, vagy megdöbbenő mondanivaló is van benne? Végül Katherine Hepburn összedönti a brontosaurus-csontvázat, amelyen a tudós négy évig dolgozott s a férfi félkarján függve marad a levegőben; — „Ügy-e, azért megbocsátasz, még ezt is megbocsátod és azért szeretsz?“ — kérdezi szepegeve, amikor a férfi fölhúzza magához. Mit mondjon egy nő, amikor tönkreteszi egy férfi munkáját, amelynek súlyáról sejtelve sincs? És mit tegyen a férfi, aki tudja ezt a nőről? Csak azt, amit Cary Grant: megadóan magáhozvonja. A Nösténytigris a kevés amerikai újfajta különösségű filmek közül való, amelynek kevés eszközzel, egyszerű és természetes megoldással egyszerű és természetes mondanivalója van.

Sóós László

K É P Z Ő M Ű V É S Z E T

VASZARY JÁNOS

A tegnap még köztünk járt s az életből a szálfu zuhanásával távozott Vaszary János emlékének szólt az a kiállítás, amelyet *Petrovics Elek* rendezett gróf Almásy-Teleki Éva művészeti intézetében. Az utána maradt nagy és sokarcú hagyatéknak stílusbeli és tartalmi gazdagságát, persze már a rendelkezésre álló hely miatt sem meríthette ki. Számos, főleg régebről való jelentős Vaszary-festmény hiányzott. De ami felsorakozott, az így is pazar látványa volt egy dús erejű s a művészi kultúra ormain tartózkodó alkotótehetség megnyilatkozásainak. Minden fontos szakaszára rávilágított az útnak, amelyen Vaszary a kincskeresők lázával járt, jó félszázadon át kapcsolódva a magyar festészetbe.

A „Leányka veteményeskertben“ s a „Strandélet Alessióban“ volt a kiállításon a két szélső dátumú kép. Az első a fiatal Vaszary jellemző műve, az utóbbi a hetvenkétéves, de szellemi és testi rugalmasságában örökfiatalnak maradt mester hattyúdal. A „Leányka veteményeskertben“

s a teljesen hasonló fakturájú „Leány paradicsomoskosárral“ a kilencvenes évek elejéről való, amikor Vaszary is, miként a századvégi magyar újítónemzedék, a közvetlen természetfejtés, a francia kezdeményezését „finom naturalizmus“ alapján áll.

A valósággal Vaszary később különböző viszonyba került, de ezt az alapot, a forma- és színeképzetet étellel megtöltő természetet elhagyni sohasem hagyta el. Sohasem távolodott oly messzire, hogy beleszaladt volna a talányos elvontságok, a mértani fantazmagóriák szűk utcájába. Naturalista éveinek tárgyi hűségére irányuló s a gyöngéd tónusokba csendülő színek mellett a rajz gondosságára és súlyt vető képei, majd plen'air feladatokkal foglalkozó, impresszionista természetű munkái után bizonyos stílusbeli zártságra törekedett. 1910 táján kezdődik ez az időszaka, amikor a Cézanne-ből továbbvezetett antiimpresszionista törekvéseket nálunk harcias kiállással a „Nyolcak“ festőcsoport képviselte. Vaszary szintén hozzátartozott ehhez az áramlathoz. Érdeklődésével a kép szerkezeti elemei, a tér, vonal és forma viszonya felé fordult, munkáin szóhoz jut a „kék kontúr“ forradalmi, de rövidesen múló divatnak bizonyult elve. Ebből az időből való képein is azonban megfigyelhető, hogy a forma megjelenése nem sematikus s hogy a szín ekkor sem válik számára közömbössé, azzá a szürke-barna felületkitöltő járulékká, amivé a szín zsugorodott például a kubizmusban.

Bár éles elme, fölüeny intellektus volt, — szabatos és szellemes tolla írt művészeti elmélkedései, naplójegyzetei megérdemelnék a kötetben való kiadást —, úgy véljük, elsősorban nem értelmi megfontolások játszottak közre abban, amiért Vaszary sem a Piccasso-láz s a motoroktól megittasult futuristák érdekes, de jelentéktelenebb kísérlete idején, sem később nem lett a merő absztrakciók embere, a festészet határain kívüleső problémák ostromlója. Minden avatag szokványtól irtózva, a magartása persze azért korántsem volt elutasító bármiféle merész kísérlettel, párizsi és nem párizsi „vadakkal“ szemben. De miközben éber érdeklődéssel figyelt az új zajlásokra s a mai formanyelv életjogának hirdetésében kedvenc tétele volt a technikai analógiákra, a repülőgépre és a rádióra való hivatkozás: ő maga megmaradt a látás izgalmaiból táplálkozó s a szem gyönyöreit szolgáló festészet érzékletességének alapjain. Mindig ábrázolt, ha nem is realista értelemben. Amit kifejezett, az célzat és eszköz dolgában mindig festői volt.

Mint jeleztük, döntő módon nem az értelmi belátás tűnik kulcsaként annak, hogy Vaszary nem tért azokra az utakra, amelyeken a művészetnek több mint két évtizedes vajudásai alatt annyi szándék rekedt meg s annyi tehetség merült el. A magyarázata ennek másban kínálkozik. Részben Vaszary felsőbbes mesterségbeli tudásában s még inkább a tehetségének alapszerkezetéhez tartozó erős, impulzív festői ösztönökben. Ez a veleszületett adomány tartotta meg a látást ingerlő szépségek, a színes és változó élet, a természet mellett, de már egy szabad, lírai viszony formájában. A valóság csak a támaszték volt, amelyet felhasznált az elgondolásai és érzései szerint való művészi világ teremtéséhez. Belőle indult ki, inspirálódott tőle, de a jelenség, amit kiemelt

s esetjével újrafogalmazott, képzeletének műhelyében, különös tüzeztől felgyújtott színeket hordozva alakult képpé

A világháború után, 1920 körül állt elő Vaszarynak az a korszaka, amikor képein feketébe ágyazott zománcosfényű szintündöklés jelenik meg, valami felfokozott, szinte drámai feszültség érződik rajtuk. Reklám példaként csak néhányat említünk: „Cirkusz“, „Lovasok a parkban“, „Színpadi jelenet“, „Fürdőző nők“, „Vadászat“. Vaszary művészetében kétségkívül ezek a huszas évek jelentik a csúcspontot, amelyet azonban ha később nem is túl felül, magas szintjét továbbra is, utolsó esetvonásáig megtartja. Az az iram, amely egészen sajátja volt, újabb célok felé viszi. Egy rendkívül könnyed, dekoratív ízű, gyakran csak jelzéseket adó, a vászon fehér alapját is szín gyanánt használó, a feketét mellőző festésmóddhoz jut el. Utolsó stíluskorszakához, amelyben a nehéz emberi bajok sem tudják eltéríteni attól, hogy a dolgokat álmainak és vágyainak lencséjén keresztül nézze s múltó éveit ellenére ecsetjével az élet finom mámorait, a szépséget és ifjúságot ünnepelje.

A különböző időből való s az eltérések mellett ugyanazt az egyéniséget tükröző képekről könnyű leolvasni, hogy mint uralkodó jellemvonás Vaszary művészetét is a szín ereje állítja a magyar festészet történeti vonalába. A színnel való előadás bravúrjai viszont csak úgy sikerülhettek, hogy mögöttük ott volt a rendkívüli rajzkultúra tévedhetetlen biztonsága. Festészetünk modern fejezete, Rippl-Rónain kívül igazán csak egy-két nevet mutat még, aki ebből a szempontból melléje állítható. Más sajátosságai is vannak azonban Vaszary színvilágának, kolorista nyelvének. Újfajta kolorizmus ez, amelynek élénksége, világos ragyogása érzésünk szerint gyakran (legszembeötlőbben utolsó korszakának virágcsendéletein) a magyar népi díszítőművészet ősi, keleti eredetű színtan-
táziájával tart rokonságot.

Vaszary János munkásságában oly művész arcéle rajzolódik ki, aki a küzdők megalkuvást nem ismerő hitével élt és dolgozott. Miután a lény sokkal dinamikusabb, festészetének újszerűsége sokkal jelentősebb volt, semhogy vele szemben közömbös álláspontra lehetett volna helyezkedni: az ellenhatás nem is hiányzott alakja mellől. Böven volt része benne, mint egykor a somogyi föld festőzsenijének, Rippl-Rónainak, vagy a „nagybányai látásmódot“ hozó Ferenczy Károlynak. Törekvéseit s azt a benső elégtelenséget, amellyel egy-egy elért állomásra tekintett, sokan tévesen ítélték meg, félremagyarázták. Sokan egyszerűen csak „nyugati divatok“ képviselőjének látták. Holott a szó igaz értelmében volt magyar, amikor a művészet európai érvényességének becsúgya ösztökélte. A korszerű kifejezést kereste, amely azonban lelki alkatában magyarrá ötvöződött. Oly művész volt, aki vigyázó szemmel mindig előre nézett, de nem azért, hogy a multat tagadja, hanem hogy azt fajtája, nemzete javára gazdagítsa.

Dömötör István

EGY 100 ESZTENDŐS IMPRESSZIONISTA FESTŐ: CLAUDE MONET

Azt mondják, a francia szellem sohasem tagadja meg önmagát s így minden körülmények közt is megőrzi azt a jellegzetes tulajdonságát, hogy a francia szellem: az „esprit français“ fensőbbiségét a többi művelt nemzetekkel szemben megmutassa. Még most, a hadiállapot kellős közepén is megtalálja a megfelelő módot és alkalmat a francia művészi szellem fensőbbiségének megcsillogtatására. Nagyon kapóra jött tehát ebből a szempontból is az André Weil-galériában most megnyílt képműkiállítás, melyet az impresszionizmus egyik úttörőjének és legnagyobb mesterének, Claude Monet képeiből rendeztek a mester születésének 100-ik évfordulója alkalmából. A kiállítás jóvedelme — magától értendő — háborús célokat szolgál, mégpedig — amint a propaganda jelzi — au profit du „Collis aux Armées“ fordítatik.

A kiállításon a művésznek 35 képe van kiállítva. Amint az újságokból látható, a kiállítás a háborús viszonyok ellenére is nagy látogatottságnak örvend, ami könnyen magyarázható a mester nevével és azzal a körülménnyel, hogy a kiállított képek jobbára olyanok, melyeket a közönség eddig nem nagyon ismert, azért nagyobb vonzóerővel bírnak annál is inkább, mert ezek azok a képek, melyek Monet művészetének titkaira a legérdekesebb és egyben legértékesebb felvilágosítást nyújtják.

Rengeteg kísérletezést, próbálást, sok sikert, de nem kevésbé sok gáncsot is jelentenek a csodálatos színérzékkal és látási képes-

séggel megáldott művész ecsetje alól kikerülő képek, melyeknek látára a szemlélő mégcsak nem is sejtett és soha nem látott színeknek és fényhatásoknak lesz Monet nyomán felfedezőjévé.

Ott függ a kiállítási terem falán a kecses kompozíciójú *Le peintre Basille et Mme Monet* (1866), a nagyméretű és elbűvölő hatású *Étude pour le Déjeuner sur l'herbe* (1867), a különös hatású *L'Allée ensoleillée* (1868), amelyen látszólag oly kevés szín van, de amely annál erőteljesebb vonásokkal van festve. Ott függ a *Cathédrale de Rouen* (1894), melynek falai és kövei egy fésző rózsza úde frissességével és kirobbanó színhatásával bírnak, melynek átalakított realitása egy álmvilág tündéres finomságait idézi fel előttünk.

Ha a *la Plage* (1877) fekete, fehér, finom szürke színeit és a vásznon előmlő csodálatos fény- és színhatást nézzük, akaratlanul is arra gondolunk, hogy talán Boudin, vagy méginkább a másik mester Monet palettájáról kölcsönözte azokat, viszont a kecsesebbnél-kecsesebb portrék: *Germaine et sa poupée* (1877), *Michel Monet, enfant* (1880) azokkal a meleg, selymes színekkel ragyognak, melyeket a nagy Renoir szeretett anynyira.

Ügylátszik, a *le petit bras de la Seine à Giverny* (1885), *la Nièce de l'Artiste* (1887), *Susanne lisant* és *Blanche peignant* (1887) főleg azok az alkotások, melyekkel Monet elért ahhoz a célhoz, melyet kitűzött maga elé.

Az érzékiségnek ezt a mezítelenre vetkeztetését, amelyet Monet vásznain láthatunk, az anyagnak

ezt az állandóan változó, tündéries színpompává való átalakítását a természet szenvedélyes szeretetén alapuló állandó tanulmányozásnak köszönheti. Tudjuk, mekkora bátorság kellett ahhoz, hogy kimenjen a szűk festőteremnek sivár falai közül és a leggazdagabb szín- és fényforrásból, a nagy természetből kölcsönözze a színeket ecsetjére.

Vadszörlővel befuttatott, kecses zöldsalugáteres házban lakott Giverny-ben. A házat pompás kert övezte. Itt élt ebben a kertben, ahol, amint belépett, a legváltozatosabb színpompában ragyogó rózsáknak — ezek voltak kedves virágai — az erdeje fogadta. És ha kilépett a kertből, csak a kertet

övező vasúti töltésen kellett átmennie, hogy beléphessen egy másik birodalomba, a híres „jardin d'eau”-ba, amelynek közepén a csodálatos nimfa-tó fogadta és ragyogtatta feléje fényes tükrét.

Ebben a gyönyörű környezetben élt, itt járt-kelt ecsettel a kezében, ebben a békés környezetben leste el a természet gazdag tárházából azokat az addig nem látott színeket, melyeket művészi kézzel örökített meg festővásznán. Ebben a békés környezetben aligha jutott eszébe, hogy nem egészen száz év múlva kiállított és megcsodált képeinek jóvedelméből a frontokon harcoló francia katonák megajándékozását célzó „háborús csomag”-okat vásároljanak.

Terestyéni Ferenc